

Els cinc sentits (II)

20/11/1980

Els òrgans que corresponen als sentits de la vista, l'oïda, el gust, l'olfacte i el tacte, o les parts del cos on es localitzen, són, respectivament, els ulls, les orelles, la llengua, el nas i la pell. I les condicions del medi extern que poden afectar aquests òrgans, que els poden transmetre impressions, són la llum, el so, el sabor, l'olor i, pel que fa al tacte, un conjunt de característiques dels objectes (forma, dimensions, superfície llisa o rugosa, dura, etc.). Però, com deïem ahir, l'estreta relació que hi ha entre aquestes sèries de conceptes origina que alguns d'ells siguin usualment designats amb els noms que hi corresponen de les altres sèries.

Notem, així, en primer lloc, el significat múltiple de la paraula vista. Segons el Fabra, vista significa «facultat de veure o percebre els objectes amb els ulls; el sentit, l'òrgan de la visió» i, encara, «acció de veure; allò que es veu des d'un punt», a part d'altres casos d'aplicació més especialitzats. D'aquesta multiplicitat de significació, però, només posarem en relleu el valor corresponent a «òrgan de la visió», cosa que fa de vista un terme equivalent a ull o ulls, encara que els casos en què són realment intercanviables són potser més aviat escassos.

Quant a oïda i olfacte, observem el cas contrari, com ja hem tingut ocasió d'indicar, són els mots que designen els òrgans d'aquests sentits, orel·la i nas, els que s'usen habitualment per a designar els dos sentits respectius, especialment en llenguatge figurat. Com sabem, en la llengua parlada són més o menys habituals els castellanismes «oïdo» i «olfato», que poden ésser evitats, en molts casos, precisament amb orel·la i nas.

Pel que fa al sentit del gust, cal remarcar, en primer lloc, que popularment —o figuradament— es considera que el seu òrgan és el paladar, sens dubte perquè la llengua és també l'òrgan de la paraula. Així ho mostren les expressions tenir molt paladar o tenir el paladar molt fi. I, d'altra banda, tant gust com paladar s'usen amb el mateix valor que sabor és a dir, la facultat que tenen algunes coses d'afectar el sentit del gust. Sembla que aquesta sinonímia o equivalència entre gust i sabor ocorria ja en la llengua llatina. I en català la deu haver afavorida l'homonímia entre sabor i sabo, fins a tal punt que n'hi ha que arriben a creure —a tort, es clar— que sabor és un castellanisme. Un cas anàleg s'ha esdevingut, de que en grau molt inferior, amb tacte quan apliquem aquest nom a certs objectes dels quals diem que tenen bon tacte, el tacte molt fi, molt agradable, etc.